

«Шедевр» Петра Сороки: текст і надтекст, або Великі можливості малої прози

Для мене Петро Сорока — це співець лісу і апологет денникової прози. І, мабуть, не тільки для мене. За останні більш як півдесятка років він видав тринадцять денників, поетичну збірку «Лісові псалми», але не можу пригадати бодай однієї книжки, яка б презентувала його, так би мовити, «чисту» художню прозу. І «Шедевр», який видавництво «Український пріоритет» благословляє у світ — це значною мірою відкриття досі незнаного, самобутнього і навіть несподіваного Петра Сороки. Хоча просунутий читач, який тримає руку на пульсі сучасного літературного процесу міг, звичайно, побачити окремі речі, які увійшли в цю книжку, чи то в провідних літературно-мистецьких часописах, чи в структурі деяких літературних денників. Але прискіпливо відібрані й лаконічно скомпоновані під дахом однієї обкладинки вони, безперечно, справляють зовсім інше, відмінне і особливе враження.

Відкривається книжка більшою за обсягом повістю «Мій ворог — Хасан», що має драматичну і напружену фабулу і висвітлює досі абсолютно недосліджену тему радянських атомних полігонів. Маю переконання: хто заглибиться в читання цього твору, вже не зможе спитися на півдорозі, бо світ, завісу якого відкриває автор, не тільки цікавий, хвилюючий, а й магнетично-притягальний. Цю повість можна було б назвати «Великі лови», бо сюжет побудований на тому, як людина надлюдської сили чеченець Хасан на прізвисько «Абрек» переслідує армійського новобранця-салагу на доволі обмеженому клаптику землі, що зветься атомним полігоном. Твір динамічний, напружений і глибоко психологічний. Події розгортаються так стрімко і навіть навально, що ледве встигаєш переводити подих.

Звичайно, всі ми немало наслухалися про солдатську «муштру» в радянській армії — оті безглузді підняття новобранців по кілька разів на ніч, копання нікому непотрібних траншей «від паркану до світанку» та інші знуцання, але те, що діялося під Семипалатинськом, чи радше сказати на полігоні смерті перевершує будь-яку уяву. Повна анархія на всіх щаблях. Напівкримінальне солдатське середовище, де верховодять згуртовані й горді чеченці та діють неписані закони. Свавілья командного складу — тортури, кров і страх. Бо туди, за висловом майора Пицуги, відправляли «відходи людського матеріалу». Це загальне тло, на якому відбувається найстрашніше — підземні ядерні випробування. Щоб відчутти подих цього життя, наведу навеличкий

фрагмент: «Нараз помутніло, ніби перед дощем чи грозобоїськом. Сонце наче пригасає... Чи, може, тільки здається? Перша хвиля трусу-нула так, що мене викинуло з ліжка, мов катаapultувало. Книжка відлетіла далеко в куток, а я плазом розпростерся долі. Стіни двиготять, дзвенькають шибки, з горища і диктових межистінок летить якась потеруха, і все це зливається з виттям далекої сирени. «Ось він, апокаліпсис» — зблискує думка в збуреному мозку...»

Авторський стиль, як бачимо, виражено реалістичний, фраза стисла, економна і навіть телеграфічно скупа, але саме це дозволяє прозаїкові залишатися гранично точним і щирим, а також повнокровно передати внутрішню напругу і ритм серцебиття в екстремальну хвилину. Принагідно кажучи, все у цьому творі тримається на екстримі, все передає напругу, в якій головний герой, від імені якого ведеться розповідь, залишається більш як півроку.

Основний акцент, на якому зосереджує увагу автор, — візуальний, і до означення цього твору проситься назва кінематографічний. Справді, ніби оком камери письменник вихоплює ті чи інші картини і сцени, фіксує на них пильнішу увагу, при тому залишаючись винятково уважним до промовистих і точних деталей. Я навіть назвав би автора ловцем деталей і слів. Щодо рідкісних слів — то це окрема тема і я повернуся до неї дещо пізніше.

«Повість пронизана страхом, — наголошує Михась Ткач. — Він проходить червоною ниткою через увесь твір, перекидається на читача і тримає його в полоні до останнього речення. Страх потрійний, що мимоволі залягає десь у підсвідомості — за життя головного героя, за тих, кого катують, хто божеволіє на полігоні, опромінюється радіацією, за випробувану атомну зброю, за землю нашу терпеливу, людство, яке сьогодні, по суті, приречене».

Окремо хочу зупинитися на оповіданнях і оддробинах, вміщених у книзі. Найприкметніша їхня особливість — лаконізм. Але маємо не суху і безживну оповідь, якій чужа вишукана художність і поетична ошатність. Дотримуючись непорушного правила — бути ощадним у слові, — автор водночас спробується наповнити його живим вогнем і духом. Як йому це вдається, я не знаю, і відповіді у мене немає, бо саме в цьому, як на мене, вічна загадка любові й творчого обдарування. П. Сорока за всіх обставин намагається залишатися цікавим оповідачем, утримувати читача в силовому полі своєї розповіді і цій меті підпорядковано все — напружений сюжет, неординарні персонажі, незвичні життєві ситуації, в яких опиняються його герої, живосилом

ЗМІСТ

<i>Частина перша</i>	
Мій ворог — Хасан (<i>Повість</i>)	3
<i>Частина друга</i>	
Оповідання реальні та ірреальні... ..	113
<i>Частина третя</i>	
Оддробини... ..	227